

Definiëring en uitwerking Zoneringsmodel Nationale Parken

Addendum bij de Leidraad Nationale Parken maart 2021

**Nationale
Parken
Bureau**

Nationale Parken Expertteam Ruimtelijke kwaliteit,
Natuur en Landschap, februari 2022

Ruimtelijke zonering kan een belangrijke rol spelen in de realisatie van robuuste en veerkrachtiger ecosystemen en in het verbeteren van de basiskwaliteit van natuur in en buiten natuurkernen. De bescherming van de biodiversiteit (o.a. soorten) heeft baat bij grotere en samenhangende arealen van (beschermde) natuurgebieden en landschappen die met elkaar en hun omgeving verbonden zijn. Landgebruik moet passen binnen de draagkracht van het ecologische systeem en het herstel van het landschapsecologische systeem ondersteunen. Het denken op landschapsschaal en in zonering van het ruimtelijke gebruik staat daarom aan de basis van de nieuwe aanpak van de Nationale Parken.

Beeld: Niels Rietveld

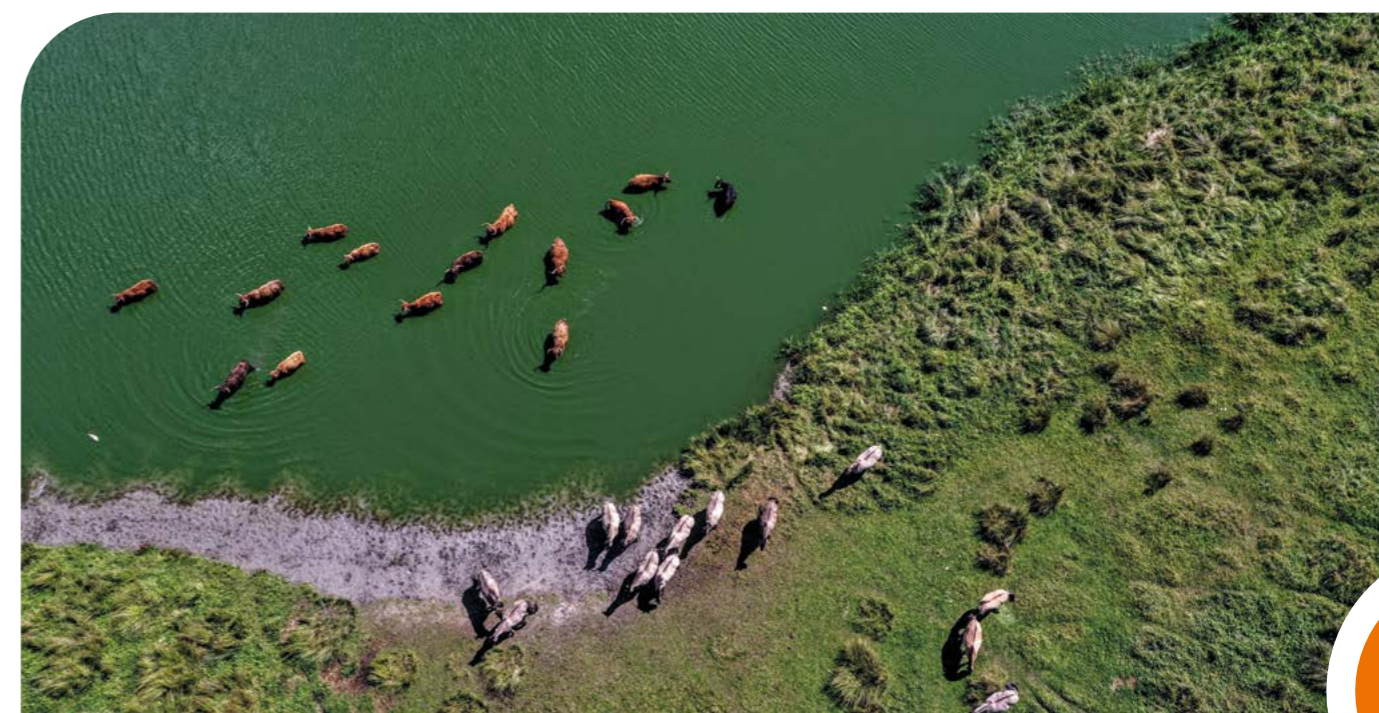
Hoogwaterstand-in-de-Noordwaard

Doel van dit document

Dit document geeft een nadere uitwerking van het zoneringsmodel zoals beschreven in de Leidraad Nationale Parken¹. Naast een hulpmiddel voor gebieden die nadenken over de inrichting en het ruimtegebruik in en om natuurkernen, is dit document een advies aan het ministerie van LNV voor verduidelijking en borging van de nieuwe aanpak van de Nationale Parken.

De Nationale Parken onderscheiden zich van andere gebieden door de hoge natuur en landschapskwaliteiten, de potentie voor systeemherstel en de samenwerkingsvormen. Samen vormen de Nationale Parken als stelsel een stevige basis van het natuurnetwerk van Nederland. Het stelsel van Nationale Parken is een robuuste collectie die de rijkdom en schoonheid van de Nederlandse natuur laat zien door haar te beschermen en ontwikkelen. Het verdient aanbeveling om deze ontwikkeling kracht bij te zetten door de Nationale Parken de komende 10 jaar te ondersteunen en in te zetten als 'experimenteerruimte' voor de grote opgaven waar het landelijk gebied van Nederland voor staat, zoals klimaatadaptatie en stikstofreductie. Deze aanpak draagt namelijk bij aan een veerkrachtige en klimaatrobuste inrichting van het Nederlandse bodem – en watersysteem en een duurzaam en waterrobuust landschap voor de komende decennia. De beschreven zonering houdt rekening met de wisselwerking tussen de bodem, het watersysteem, de ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit en de verschillende gebruiksfuncties en -opgaven (bv landbouw en stikstofopgaven).

1) Leidraad Nationale Parken, Nationale Parken Bureau, maart 2021

Streefbeeld Nationale Parken 2030

In het werkprogramma van het programma Nationale Parken is het volgende als streefbeeld voor de Nationale Parken in Nederland in 2030 opgenomen².

In Nederland liggen veel mooie en bijzondere natuurgebieden. De nationale en internationale natuurwaarden van deze gebieden zijn bijzonder en hoog. Dankzij de ligging in de Delta op de overgang van land naar water kent Nederland een zeer grote variatie aan natuur op een klein oppervlak. De karakteristieke Nederlandse cultuurlandschappen, stadjes, dorpjes, waterwerken en kust- en zeelandschappen zijn, anders dan in veel andere landen, nauw verweven met de natuurgebieden. Dat maakt de natuurgebieden kwetsbaar, en tegelijkertijd is de interactie tussen mens en natuur een voorwaarde voor de instandhouding. Deze bijzondere kwaliteit biedt kansen voor de ontwikkeling van een aantal (natuur)gebieden tot nationale iconen die je gezien moet hebben, waarbij een juiste balans is gevonden tussen het beschermen en het beleefbaar maken van deze unieke natuur. De ontwikkeling van natuur en duurzaam toerisme in de nationale parken versterkt elkaar. De nationale parken zijn in 2030 iconen met natuurkernen van nationale allure en met (inter)nationale aantrekkingskracht. Ze zijn herkenbaar en ze vertellen ieder een eigen verhaal, een verhaal dat past bij het karakter van het gebied. Ze presenteren zich gezamenlijk en samen geven ze de merkwaarde vorm zoals verwoord in het verhaal van Nederland. De nationale parken omvatten meer dan de natuurterreinen die oorspronkelijk als nationaal park zijn aangewezen. Het zijn gebieden waarbinnen natuurkernen liggen in een groter landschappelijk/cultuurhistorisch en ruimtelijk ensemble en die een grote diversiteit herbergen. Diversiteit binnen, maar ook tussen de gebieden. In de natuurkernen is ruimte voor dynamiek van de natuur. In de zones daaromheen is meer ruimte voor de mens en aandacht voor kwaliteit van landschap en cultuurhistorie. Het kenmerk van de gebieden is dat deze zijn gevormd door (vroeger) menselijk ingrijpen en de manier waarop de mens met de natuur is omgegaan, want daarin onderscheidt de Nederlandse natuur zich. De diversiteit in beleving kenmerkt zich door beleving van natuur met op korte afstand de beleving van een ingekaderd landschap, en dat deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bewoners, maatschappelijke instellingen, overheden en ondernemers in en om het nationale park voelen zich met het park verbonden. De nationale parken vormen de basis voor de merkontwikkeling van de regio, ze zijn de drijfveer voor toeristische en recreatieve campagnes, en daarmee voor de sociaal-economische en sociaal-culturele ontwikkeling van de regio. Kortom: ze zijn het visitekaartje van de regio, maar bovenal van de Nederlandse natuur en landschap.

²) Programmaplan Nationale Parken, Nationale Parken Bureau, 2019.

Het zoneringsmodel ruimtegebruik voor Nationale Parken

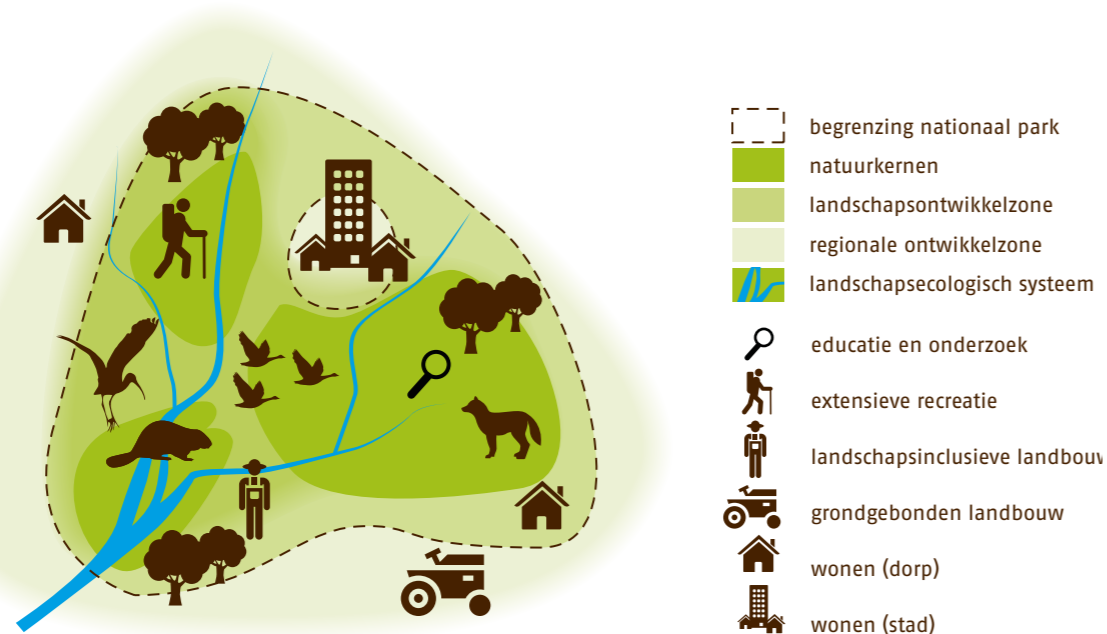
Het zoneringsmodel voor Nationale Parken zet in op een goed beargumenteerde, toekomstbestendige ruimtelijke inrichting op landschapsschaal. Hierin is naast behoud en herstel van biodiversiteit ook het duurzaam functioneren van bodem- en watersystemen en biologische factoren en processen belangrijk, evenals bescherming en ontwikkeling van aanwezige cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten. Deze integrale aanpak dient via een gebiedsgerichte uitwerking te worden vertaald naar de situatie van het specifieke Nationale Park en de directe omgeving daarvan. Door het inzetten van de kracht van goed landschapsonwerp op de regionale schaal, wordt een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bewerkstelligd.

Voor wat betreft de criteria waar Nationale Parken aan dienen te voldoen is het wenselijk zijn om een onderscheid te gaan maken tussen enerzijds de criteria op basis waarvan Nationale Parken dienen te worden aangewezen (zoals: waar moet een gebied bij aanvang minimaal aan voldoen en hoe moet dat onderbouwd worden?) en criteria voor beheer/management nadat een Nationaal Park is ingesteld. Dat laatste geeft houvast om te borgen dat in de verschillende zones de uiteindelijke inrichting en het gebruik ook overeenkomstig de vastgestelde criteria en doelen plaatsvinden. Het maakt helder welke ontwikkelingen en kwaliteiten daarvoor gemonitord moeten worden om de Nationaal Park status te behouden. Een Nationaal Park houdt dus niet op bij de aanvraag en toekenning van een status, sterker nog, dat is slechts het begin!

Het hieronder gepresenteerde Nationaal Park zoneringsmodel is geïnspireerd op -en werkt met- het Unesco Man and Biosphere (MaB) zoneringsmodel. In een Nationaal Park ligt de verhouding natuur niet natuur echter wel anders en is het aandeel natuur substantieel hoger dan in MaB-gebieden. Het zoneringsmodel voor -toekomstige- Nationale Parken in Nederland onderscheidt drie zones: de natuurkern, de landschapsonwikkelzone en de regionale ontwikkelzone (afbeelding 1). In alle drie de zones wordt natuurwinst en klimaatadaptatie ten doel gesteld, maar het accent verschilt per zone: de natuurkern is gericht op behoud en herstel van natuur, de landschapsonwikkelzone is een overgangszone en gericht op uitbreiding en ondersteuning van de natuurkern, en de regionale ontwikkelzone op sociaal-economische ontwikkelingen die zowel de natuurkern als de landschapsonwikkelzone ondersteunen. Elke benaming van zones roept uiteraard beelden op, met het gebruik van de termen natuurkern en landschapsonwikkelzone wordt de aanduiding van de zones benoemd, wat nadrukkelijk niet betekent dat er buiten deze zones géén sprake is van natuur of landschap. Dat zou ook onmogelijk zijn, want landschap is alomvattend en natuur overal aanwezig.

Afbeelding 1: zoneringsmodel ruimtegebruik voor Nationale Parken.

Om Nationaal Park te worden moeten de natuurkern en landschapsonwikkelzone minimaal voldoen aan de daarvoor gestelde landelijke criteria³. Die twee zones samen zijn ook het gebied waarvoor de officiële Nationaal Park status bij het Ministerie van LNV wordt aangevraagd. De regionale ontwikkelzone ligt buiten het Nationale Park, maar valt – tezamen met de natuurkern- en landschapsonwikkelzone - binnen het overkoepelende regionale landschapsecologische systeem en/of historische cultuurlandschap. In de aanvraag als Nationaal Park wordt de regionale ontwikkelzone beschreven als onderdeel van die systemen. Die beschrijving van de regionale ontwikkelzone is noodzakelijk om als Nationaal Park erkend te worden, omdat de zone essentieel is voor duurzame bescherming en ontwikkeling van het gebied, bijvoorbeeld door verstedelijkingsprocessen, landbouwkundige ontwikkeling of bedrijvigheid in de regionale ontwikkelzone niet conflicterend te laten zijn met de duurzame bescherming en ontwikkeling van de natuurkern en de landschapsonwikkelzone van het Nationaal Park. De nieuwe aanpak van de Nationale Parken is bovendien ontwikkelingsgericht. Dit betekent ook dat in de loop van de tijd grenzen van zones kunnen verschuiven in de richting van een completer en beter functionerend landschapsecologisch systeem.

De toepassing van de voorgenomen zoneringsmodel is maatwerk. Het model helpt bij het denken over de ruimtelijke inrichting en biedt een richtsnoer voor het bepalen van opgaven. De gedachte achter het zoneringsconcept is breed toepasbaar voor ontwikkelingen in het landelijk gebied. De betekenis en invulling wordt hieronder per zone verduidelijkt.

1. Natuurkern

Deze zone omvat de natuurkern(en) van het Nationaal Park. Dit zijn de gebieden met natuurwaarden

³) De criteria voor Nationale Parken zijn opgenomen in de wet natuur, onder artikel 8.3, in mei 2018 zijn nieuwe criteria opgesteld die sindsdien als werkkader gebruikt worden. Deze zijn (nog) niet wettelijk verankerd en worden in 2022 door het ministerie geëvalueerd.

van nationaal en internationaal belang en waar natuurlijke processen de ruimte krijgen⁴. De kernen hebben een aanzienlijke omvang (uiteindelijk minimaal 10.000 hectare) en zijn verhoudingsgewijs sterk vertegenwoordigd in het totale Nationaal Park, IUCN hanteert hiervoor 75% (beschermd) natuur(gebied) als norm. Ze omvatten in beginsel een substantieel deel van één landschapsecologische systeem. Door de hoge natuurwaarden kunnen kernzones ook de 'ecologische motor' vormen van waaruit ecosystemen levenskrachtig blijven en de biodiversiteit in de omgeving versterkt wordt. Ook leveren de kerngebieden de bijzondere belevingen die een gebied 'Nationaal Park-waardig' maken! Deze zone omvat de natuurkern(en) van het Nationaal Park. Dit zijn de gebieden met natuurwaarden van nationaal en internationaal belang en waar natuurlijke processen de ruimte krijgen. De kernen hebben een aanzienlijke omvang (uiteindelijk minimaal 10.000 hectare) en zijn verhoudingsgewijs sterk vertegenwoordigd in het totale Nationaal Park, IUCN hanteert hiervoor 75% (beschermd) natuur(gebied) als norm. Ze omvatten in beginsel een substantieel deel van één landschapsecologische systeem. Door de hoge natuurwaarden kunnen kernzones ook de 'ecologische motor' vormen van waaruit ecosystemen levenskrachtig blijven en de biodiversiteit in de omgeving versterkt wordt. Ook leveren de kerngebieden de bijzondere belevingen die een gebied 'Nationaal Park-waardig' maken!

In de natuurkern is behoud en versterking van de natuur het hoofddoel. Inrichtings- en beheermaatregelen zijn er gericht op behoud en herstel van het landschapsecologische systeem (hydrologie, bodem en natuurlijke processen), waardoor biodiversiteit maar ook andere ecosystemendiensten zoals water vasthouden en -berging en koolstofopslag toenemen. Dit kan ook betekenen dat kernzones worden vergroot en onderling worden verbonden wanneer dit van belang is voor het desbetreffende ecosysteem en de biodiversiteit. Als functies niet te combineren zijn, heeft behoud en versterking van natuur de prioriteit. Hiermee wordt bijdragen aan robuustere gebieden die weerbaarder zijn tegen invloeden van buitenaf. Voor echt herstel is een hernieuwde wisselwerking tussen de natuurkern en de omringende landschapsonwikkelzone en/of regionale ontwikkelzone noodzakelijk.

Het werken met criteria en zoneringsmodellen roept vragen op over eisen waar aan voldaan moet worden en de meetbaarheid daarvan. Het ministerie van LNV is bevoegd gezag voor toekennen van de Nationaal Park status op basis van de wet Natuurbescherming.

In Vlaanderen zijn recent nieuwe, meetbare criteria voor Nationale Parken opgesteld, onderstaande punten zijn van die criteria afgeleid⁵. Gezien de huidige stand in Nederland, zullen de ondergrenzen hier naar verwachting hoger gesteld kunnen worden dan in Vlaanderen. Het voorstel voor de Nederlandse situatie is daarom als volgt geformuleerd:

- In een Nationaal Park kan de natuurkern uit meerdere kernen bestaan, waarvan tenminste één natuurkern groter is dan 3.000 ha⁶. Kleinere natuurkernen, en landschapselementen (kleiner dan 50 ha) kunnen meegeteld worden in het totale oppervlak als helder is dat deze elementen bijdragen aan de natuurdoelstellingen, bijvoorbeeld omdat ze van belang zijn voor het leefgebied van bedreigde soorten, zorgen voor behoud van een vitale metapopulatie van de te beschermen dieren of planten, de connectiviteit versterken voor trekkende vissen of de genetische uitwisseling van deelpopulaties van planten mogelijk maken.
- Op het moment van statusaanvraag kan 5.000 hectare natuur als ondergrens gehanteerd worden, waarbij aangegeven moet worden hoe er binnen 20 jaar via een realistisch scenario naar de minimale 10.000 hectare zal worden toegewerkt.
- De natuurkern bestaat grotendeels uit natuur en waardevolle landschappen, het gaat om minimaal 75% beschermde natuur⁷.
- De natuurkernen bestaan voor minimaal 50% uit Natura 2000-gebieden en de grotere

⁴) Zie IUCN criteria in bijlage D.

⁵) Deze ondergrenzen in hectares en percentages zijn overgenomen uit de nieuwe Vlaamse richtlijnen, zie: https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/criteria_np.pdf

⁶) idem.

⁷) Deze percentages zijn door het expertteam Ruimtelijke Kwaliteit en Natuur afgeleid van de nieuwe Vlaamse NP-criteria, zie: https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/criteria_np.pdf

natuurgebieden (van het Natuur Netwerk Nederland⁸).

- Volgens de internationale IUCN classificatie van beschermde gebieden (bijlage D) gaat het in dit geval over categorie II ('National Park') en categorie IV ('habitat/species management area').

2. Landschapontwikkelzone

De landschapontwikkelzones omringen of grenzen aan de natuurkern. Het zijn zones met ecologische, aardkundige en/of cultuurhistorisch waardevolle landschappen, zoals bijzondere cultuurlandschappen, landgoederen, recreatiegebieden, weidevogelreservaten en kleine woonkernen. In de landschapontwikkelzone bevinden zich ook (bestaande en nog te realiseren) leefgebieden en verbindingen van het Natuur Netwerk Nederland. De landschapontwikkelzone heeft nauwe ecologische relaties met de natuurkern. Zo kunnen belangrijke fourageer- en overwinteringsgebieden voor beschermde vogelsoorten gelegen zijn in de landschapontwikkelzone. Deels kan duurzame productie van bijvoorbeeld voedsel, drinkwater of hout plaatsvinden in de landschapontwikkelzone mits die positief bijdraagt aan het herstel van de biodiversiteit en het landschapsecologisch systeem. Cultuurlandschappelijke waarden spelen in de landschapontwikkelzone een belangrijke rol, zeker wanneer deze direct gekoppeld zijn aan ecologische waarden en biodiversiteit⁹. Het gaat om het totale beeld: het is een fraai historisch of anderszins bijzonder landschap waarin de functies en gebruiksvormen bijdragen aan herstel van landschapsecologisch systeem en biodiversiteit. Er wordt hier gezocht naar zoveel mogelijk synergie van functies, het mengen van gebruiksfuncties, mits deze bijdragen aan het herstel van het landschapsecologisch systeem en de biodiversiteit. Als dat niet lukt, worden functies gekoppeld aan het doel (landschapsecologisch systeem en biodiversiteit).

Intensieve vormen van landgebruik, industrie of stedelijke ontwikkeling zijn uitgesloten van de landschapontwikkelzone of doven uit binnen 10 jaar, zodat toegegroeid wordt naar een situatie die herstellend werkt voor het landschapsecologisch systeem. Als dit niet realiseerbaar is, worden deze delen geëxclaveerd van het Nationaal Park.

In de landschapontwikkelzone richt het beheer zich zowel op het verminderen van de milieudruk op de kernzone(s), als op de versterking van biodiversiteit en de ruimtelijke kwaliteit van het (cultuur) landschap. Het beheer is natuurinclusief en inrichtingsmaatregelen beginnen ook hier bij herstel van bodem en watersysteem. Het kan gaan om aangepaste waterstanden, afvangen van meststoffen zoals stikstof en fosfaat, natuurinclusieve landbouw, aanleg van ecologische verbindingen, herstel van erfgoedwaarden of nieuwe landschapontwikkeling die bijdraagt aan systeemherstel. De landschapontwikkelzones spelen naast de natuurkernen en wettelijk/planologisch beschermde natuurgebieden een belangrijke rol in het behalen van de nationale biodiversiteitsdoelen. In de landschapontwikkelzone worden ecosysteemdiensten aangemoedigd en ontwikkeld. Ze kunnen bijvoorbeeld ruimte bieden aan de ontwikkeling van nieuwe bossen of zelfs veenaangroei - maatregelen waarmee de veerkracht van de natuurkern kan vergroten. Naast regulerende ecosysteemdiensten levert de landschapontwikkelzone een bijdrage aan sociaal-culturele diensten, zoals zorg, gezondheid, onderwijs, culturele evenementen, sport, etc.

Juist -vooral- in de landschapontwikkelzone landen de grote opgaven om bodem en watersysteem te herstellen, dit zal landschappelijke veranderingen met zich meebrengen die niet altijd behoud betekenen van de aanwezige waarden en kwaliteiten. Dit zijn grote ontwerpogaven.

Het recreatieve gebruik van het Nationaal Park is zodanig gezoneerd dat de toegangspoorten zo veel mogelijk aan de buitenrand van de landschapontwikkelzone en bij voorkeur in de omringende regionale ontwikkelzone worden gerealiseerd, en zeker niet in de natuurkern. Dit voorkomt recreatieve overbelasting op de natuurkernen en sterkt de kwaliteit van de natuurbeleving in de natuurkern. De landschapontwikkelzone kent een goede toegankelijkheid en hoge belevingskwaliteit.

In de landschapontwikkelzone is het beheer, vaak nog sterker dan in de natuurkern, in handen van een scala aan grondeigenaren. Samenwerking tussen overheden, terreinbeheerders, boeren,

8) *idem*.

9) *In het adviesrapport Natuur en landschapscriteria voor Nationale Parken van Wereldklasse, Wing en Alterra 2017, zijn hier handvaten en kaarten voor opgenomen.*

andere ondernemers, grondeigenaren en grondgebruikers is daarom van groot belang. Het is een maatschappelijke opgave om in deze zones in het kader van gebiedsgerichte aanpak stikstof, klimaatopgaven en duurzame landbouwtransitie te investeren. De (te) hoge grondprijzen vormen nu een belemmering voor gebruik dat in balans is met de te ontwikkelen regeneratieve kwaliteiten. Dit vraagt een investering van de samenleving.

De landschapontwikkelzone valt samen met de natuurkern binnen de officiële Nationaal Park status van het ministerie van LNV. Volgens de internationale IUCN classificatie van beschermde gebieden gaat het hier over categorie V ('protected landscapes/seascapes'), zie ook bijlage D. Het ministerie is bevoegd gezag voor toekennen van de Nationaal Park status.

3. Regionale ontwikkelzone

De regionale ontwikkelzone ligt buiten het feitelijke Nationale Park, maar onderscheidt zich van het omringende landschap door de onderliggende relaties en samenhang met de natuurkern en landschapontwikkelzone en ondersteunt het herstel van bodem en watersysteem. Natuur en landschap wegen zwaar mee bij keuzes met betrekking tot ruimtegebruik. Het landgebruik wordt dus aangepast. De gebruiksfuncties in de regionale ontwikkelzone zijn meer op duurzaamheid gericht dan in het cultuurlandschap erbuiten. De regionale ontwikkelzone maakt het 'Nationaal Park gebied' ruimer. Ook al ligt deze zone buiten het feitelijke Nationale Park, de regionale ontwikkelzone 'ademt als het ware het Nationaal Park uit'¹⁰. Bezoekers ervaren hier het Nationaal Park en het ruimtelijk gebruik is geïnspireerd op de Nationaal Park aanpak en de richtlijnen voor de landschapontwikkelzone. De regionale ontwikkelzone is onderdeel van het totale landschapsecologische en landschapshistorische systeem waarvan de natuurkern- en landschapontwikkelzone het Nationaal Park vormen. In de aanvraag als NP wordt de regionale ontwikkelzone beschreven als onderdeel van die systemen. Die beschrijving van de regionale ontwikkelzone is noodzakelijk om als Nationaal Park erkend te worden, omdat de zone essentieel is voor duurzame bescherming en ontwikkeling van het gebied. De regionale ontwikkelzone moet dan ook onderdeel zijn van de Landschapsecologische Systeem Analyse (LESA) en er wordt aangegeven welke maatregelen nodig zijn om de natuurkern ecologisch (beter) te ondersteunen

De status Nationaal Park wordt ook in de regionale ontwikkelzone actief uitgedragen en ingezet om de duurzame bescherming en ontwikkeling te ondersteunen. Door deze zone buiten de wettelijke aanwijzing te houden is er geen harde grens nodig, maar kan deze grens fluïde zijn. Zo'n flexibele grens past bij een ontwikkelingsgerichte aanpak.

De vormgeving van de regionale ontwikkelzone is anders en de verhoudingen/percentages zijn hier ook anders. Het aandeel natuur is hier lager. Het gaat naast systeemherstel om verbinden van leefgebieden, een ecologische dooradering van het gebied en een natuur- en landschapsinclusieve inrichting en gebruik. Ontwikkeling betekent in deze zone een kwaliteitsimpuls voor natuur, landschap, leefbaarheid en regionale economie. Vanuit internationaal perspectief liggen de Nationale Parken in Nederland in de context van een sterk verstedelijkt gebied. Nationale Parken kunnen dan ook niet los gezien worden van de verstedelijking, maar geven hier een duurzame invulling aan als het om de benoemde regionale ontwikkelzone gaat. Zo kunnen er meerdere en/of grotere woonkernen en andere intensieve landgebruiksvormen die een verstorende werking hebben op het landschapsecologische systeem geëxclaveerd worden van het Nationaal Park. De regionale ontwikkelzone kent wel ambities om de duurzame ontwikkeling en bescherming van het Nationaal Park te ondersteunen.

Ook hier wordt gewerkt vanuit een duurzaamheidsimpuls en vanuit een gedeelde regionale landschapstrategie. De ontwikkelingen helpen mee om op lange termijn (20 jaar) zodanig te sturen dat het helpt bij de duurzame ontwikkeling van het hele Nationale Park. De activiteiten in deze zone hebben relaties met en effect op de andere zones. Het verschil met de landschapontwikkelzone is dat er in de regionale ontwikkelzone meer functies voor kunnen komen zolang ze geen groot negatief effect hebben op de natuurkern en landschapontwikkelzone. Dit verlangt mitigatie. Het gaat dan om functies als wonen, recreatie en energie. De productiviteit van deze zone is, op de lange termijn, mede afhankelijk

10) *In de Vlaamse criteria wordt dit de onthaalzone genoemd.*

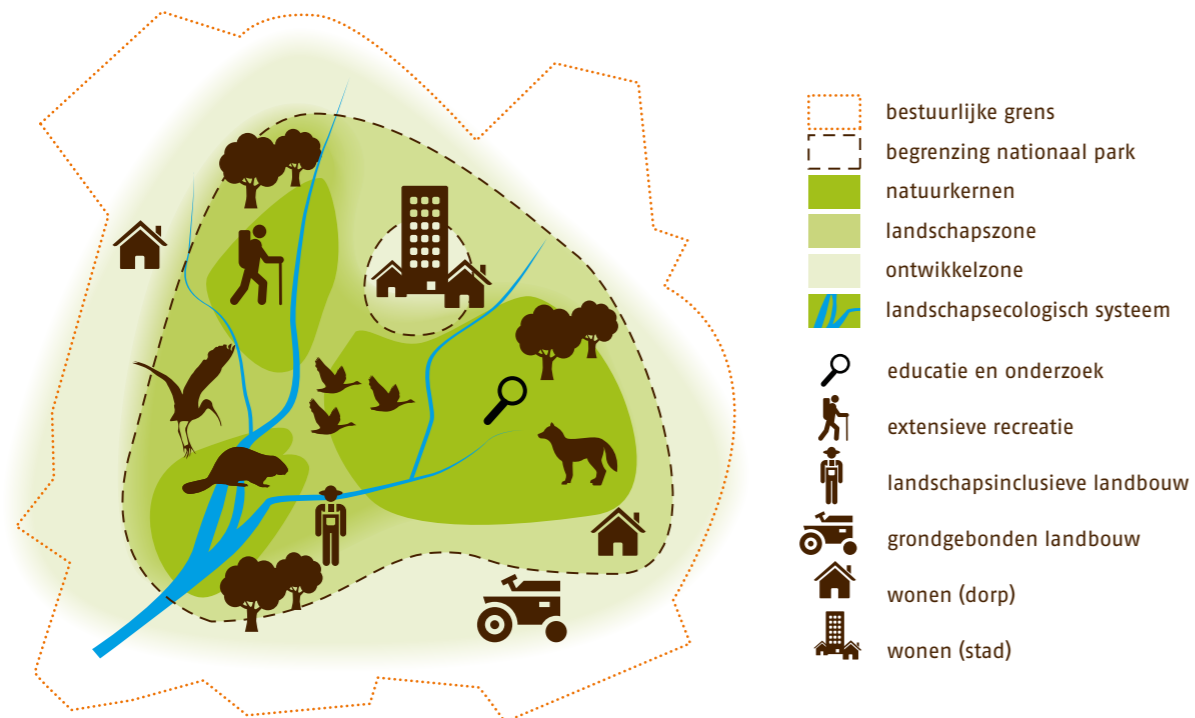

van de ontwikkeling in de andere zones, bijvoorbeeld met duurzame vormen van landbouw, houtoogst, bewoning, energie, drinkwater, klimaatadaptatie, droogtebestrijding en vormen van duurzame recreatie. Ook vergroening van dorpen en steden met verbindingen naar het omliggende gebied vallen hieronder. Echt intensieve onderdelen, zoals bv industriegebied, grootschalige verstedelijk, intensieve veehouderij en grootschalige kassencomplexen worden geëxclaveerd.

De regionale ontwikkelzone valt dus weliswaar niet binnen de officiële nationale park status en wordt niet aangemeld voor een van de IUCN categorieën voor beschermde gebieden. De regionale ontwikkelzone hoort echter wel bij het gebied waar het Nationaal Park, het label en de gebiedsidentiteit worden uitgedragen.

De bestuurlijke samenwerking volgt bestuurlijke grenzen en niet de grenzen van een landschapsecologisch systeem, in onderstaand model is met een stippellijn de bestuurlijke samenwerking aangegeven.

Afbeelding 2: Zoneringsmodel met toevoeging van een rode stippellijn, deze laat het gebied zien waarbinnen bestuurlijk wordt samengewerkt aan de ambities van het Nationaal Park. Het bestuurlijke samenwerkings-gebied kan groter zijn dan het gebied dat op basis van het landschapsecologische systeem als Nationaal Park is bepaald. Model mede op basis van ontwerp onderzoek door Strootman landschapsarchitecten.

Overzichtstabel zonerings

De omschrijving van de drie zones is samengevat in onderstaande tabel.

	NATUURKERN	LANDSCHAPSONTWIKKELZONE	REGIONALE ONTWIKKELZONE
Functie in het gebied	Behoud en ontwikkeling van natuur (hoofdfunctie natuur) met ruimte voor natuurlijke processen, waar mogelijk richting (nagenoeg) natuurlijke natuur.	Behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Buffer tegen negatieve menselijke invloed van buiten. Vergroten veerkracht natuurkern. Natuurinclusiviteit, vergroten en verbinden leefgebieden.	Sustainable development Goals centraal met focus op klimaatadaptatie, droogtebestrijding en natuurwinst. Logistieke diensten (horeca, duurzaam toerisme, extensieve, kringlooplandbouw, infra).
Doel	Biodiversiteitsherstel- en versterking, systeemherstel, ruimte voor natuurlijke processen.	Bijdragen aan natuurkwaliteit natuurkern. Waar mogelijk behoud en herstel van cultuurhistorische waarden. Verbinder voor herstel en samenhang van hele gebied. Bijdragen aan biodiversiteitsherstel. Spreiding recreatiedruk natuurkern.	Bijdragen aan duurzame regionale gebiedsontwikkeling vanuit Nationaal Park aanpak. Spreiding recreatiedruk natuurkern.
Relatie met IUCN -categorieën¹¹	Minimaal cat IV, met waar mogelijk ambitie richting cat II.	Cat V	Geen IUCN categorie, evt Unesco Man and Biosphere (MaB)
Percentage natuur en landschapskwaliteit	Minimaal 75 % beschermde natuur (nationaal en internationaal). Minimaal 50% bestaat uit Natura2000 en de grotere natuurgebieden van het NNN.	Bevat beschermde natuur en beschermd landschap, veelal cultuurhistorisch waardevolle landschappen.	Geen vastgelegde percentages, maar flexibel ivm ontwikkelingsgerichte aanpak vanuit verduurzamingsopgave.
Minimale oppervlakte beschermde natuur	Minimaal 10.000 hectare. Te starten met minimaal 5.000 ha bij statusaanvraag waarbij expliciet gemaakt wordt hoe binnen 20 jaar 10.000 ha gerealiseerd wordt. Minimaal één natuurkern heeft een omvang van tenminste 3000 ha.		
Leidend principe	Landschapsecologisch systeem & behoud en herstel biodiversiteit.	Landschapsecologisch systeem. Samenhangend historisch cultuurlandschap. Behoud, herstel en ontwikkeling biodiversiteit en (cultuurhistorisch) landschap.	Landschapsecologisch systeem en vergroten ruimtelijke kwaliteit en verbrede duurzame ontwikkeling.
Kernwoorden/karakter	Natuur, landschap, bodem, water, biodiversiteit	Natuur, landschap, cultuurhistorie, bodem, water. Ecosysteemdiensten. Mix van natuurinclusieve landbouw, recreatie, natuur, woon/werkgebieden.	Natuur, landschap, bodem, water. Duurzame economische activiteiten zoals duurzame landbouw, toerisme, leefbaarheid, landschapsinclusief vastgoed. Meer functies mogelijk.

11) Zie bijlage en <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories>.

Gebieden	Natura 2000, Natuur Netwerk Nederland.	Beschermde en hoog gewaardeerde cultuurhistorische landschappen (w.o. UNESCO-gebieden, (groene) monumenten, Beschermde Stads-en dorpsgezichten) Natuur Netwerk Nederland.	Cultuurlandschap in samenhang met de andere zones.
Inrichtings- en Beheermaatregelen	Natuurherstel en ontwikkeling gericht op natuurlijke processen en versterken biodiversiteit, CO ₂ vastleggen hydrologisch herstel (w.o. water vasthouden).	Natuurherstel en ontwikkeling, CO ₂ vastleggen. Water vasthouden en verhogen ruimtelijke kwaliteit. Versterking identiteit (cultuur) landschap. Verminderen en/of verduurzamen landgebruiksvormen, dooradering met landschapselementen vergroten naar 10-15%.	Verhogen ruimtelijke kwaliteit. Versterking identiteit cultuurlandschap. Kwaliteitsimpuls landschap en beleving. Verduurzaming en innovatie gebruiksvormen.
Ruimtelijke opgaven	Biodiversiteitsherstel. Klimaatadaptatie. Droogteherstel.	Ontwerpogave gerelateerd aan: Reductie stikstofdepositie. Klimaatopgave. Landbouwtransitie. Veenvernatting. Herstel cultuurhistorische landschap. Aanleg nieuwe bossen inrichting (cultuur)landschap (oa dooradering).	Gebiedsopgaven waaronder wonen, landbouw, bos, energietransitie.
Aanwijzing en borging	Rijk (natuurbeschermingswet en omgevingswet); bevoegdheid voor toekennen status Nationaal Park), opname in Nationale omgevingsvisie (NOVI).	Rijk: natuurbeschermingswet/ omgevingswet): bevoegdheid voor toekennen status Nationaal Park. Provincie: opname Nationaal Park doelen en ambities in provinciale omgevingsvisie en plannen. Idem voor gemeenten in gemeentelijke omgevingsvisies en plannen.	Provincie: opname Nationaal Park doelen en ambities in provinciale omgevingsvisie en plannen. Idem voor gemeenten in gemeentelijke omgevingsvisies en plannen.
Relatie met andere zones	Ecologische motor van het gehele gebied. Bepaalt opgave voor andere zones.	Bufferopgaven voor natuurkern Recreatiezonering.	Ondersteunen duurzaamheid en economische vitaliteit van het hele NP. Logistieke ondersteuning. Ruimtelijke kwaliteit. Recreatiezonering.

Over de totstandkoming van deze notitie: de notitie is opgesteld door het Nationale Parken expertteam Natuur en Ruimtelijke Kwaliteit. Het expertteam is onderdeel van het Nationale Parken Bureau en wordt gevormd door deskundigen die werkzaam zijn bij één van de partner- of adviserende organisaties, te weten: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, College Rijks Adviseurs, Provincies Zuid-Holland en Drenthe, Unesco en IUCN (International Union for Nature Conservation). De notitie is gereviewd door de voorzitter en een lid van de Adviescommissie Nationale Parken.

Bijlage A: IUCN-categorien Protected Area's

View the publication: Guidelines for applying protected area management categories including IUCN WCPA best practice guidance on recognising protected areas and assigning management categories and governance types.

Ia Strict Nature Reserve: Category Ia are strictly protected areas set aside to protect biodiversity and also possibly geological/geomorphical features, where human visitation, use and impacts are strictly controlled and limited to ensure protection of the conservation values. Such protected areas can serve as indispensable reference areas for scientific research and monitoring.

Ib Wilderness Area: Category Ib protected areas are usually large unmodified or slightly modified areas, retaining their natural character and influence without permanent or significant human habitation, which are protected and managed so as to preserve their natural condition.

II National Park: Category II protected areas are large natural or near natural areas set aside to protect large-scale ecological processes, along with the complement of species and ecosystems characteristic of the area, which also provide a foundation for environmentally and culturally compatible, spiritual, scientific, educational, recreational, and visitor opportunities.

III Natural Monument or Feature: Category III protected areas are set aside to protect a specific natural monument, which can be a landform, sea mount, submarine cavern, geological feature such as a cave or even a living feature such as an ancient grove. They are generally quite small protected areas and often have high visitor value.

IV Habitat/Species Management Area: Category IV protected areas aim to protect particular species or habitats and management reflects this priority. Many Category IV protected areas will need regular, active interventions to address the requirements of particular species or to maintain habitats, but this is not a requirement of the category.

V Protected Landscape/ Seascape: A protected area where the interaction of people and nature over time has produced an area of distinct character with significant, ecological, biological, cultural and scenic value: and where safeguarding the integrity of this interaction is vital to protecting and sustaining the area and its associated nature conservation and other values.

VI Protected area with sustainable use of natural resources: Category VI protected areas conserve ecosystems and habitats together with associated cultural values and traditional natural resource management systems. They are generally large, with most of the area in a natural condition, where a proportion is under sustainable natural resource management and where low-level non-industrial use of natural resources compatible with nature conservation is seen as one of the main aims of the area.

Protected Area Categories

IUCN en de relatie met de Nederlandse Nationale Parken (2021-11-25, tabel opgesteld door leden expertteam)

Volgens IUCN is er voor alle landen ruimte om in de communicatie alle categorieën 'Nationaal Park' te noemen, mits de categorie in de WDPA database correct is aangemeld. Zo worden de Nationale Parken in Groot Brittannië wel Nationaal Park genoemd in alle communicatie-uitingen, maar ze staan bij de WDPA aangemeld in ctg V "protected landscapes".

In Nederland gebruiken we de naam Nationaal Park ook op een 'vrije' manier en communiceren we zo naar buiten toe, maar we zijn anders aangemeld in de WDPA database. Eigenlijk zou het logischer zijn om, net als in Groot Brittannië, onze gebieden niet onder de categorieën II en IV, maar onder IV en V aan te melden.

IUCN CATEGORIES	PROTECTED AREA CATEGORIES IUCN	NP DOOR LNV AANGEMELD BIJ IUCN IN DATABASE (WDPA)	WAAR HOREN DE NEDERLANDSE 'NP' VOLGENS IUCN THUIS?	NAAMGEVING VOLGENS IUCN):	NATUURKERN LANDSCHAPS-ONTWIKKELZONE REGIONALE ONTWIKKELZONE
I a Strict Nature Reserve:	Category Ia are strictly protected areas set aside to protect biodiversity and also possibly geological/geomorphical features, where human visitation, use and impacts are strictly controlled and limited to ensure protection of the conservation values. Such protected areas can serve as indispensable reference areas for scientific research and monitoring.				Natuurkern
I b Wilderness Area	Category Ib protected areas are usually large unmodified or slightly modified areas, retaining their natural character and influence without permanent or significant human habitation, which are protected and managed so as to preserve their natural condition.				Natuurkern
II National Park	Category II protected areas are large natural or near natural areas set aside to protect large-scale ecological processes, along with the complement of species and ecosystems characteristic of the area, which also provide a foundation for environmentally and culturally compatible, spiritual, scientific, educational, recreational, and visitor opportunities.	X Alle 21 parken	X Natuurkern (met ambitie naar cat II)	Nationaal Park	Natuurkern

III Natural Monument or Feature:	Category III protected areas are set aside to protect a specific natural monument, which can be a landform, sea mount, submarine cavern, geological feature such as a cave or even a living feature such as an ancient grove. They are generally quite small protected areas and often have high visitor value.				Natuurkern
IV Habitat/Species Management Area:	Category IV protected areas aim to protect particular species or habitats and management reflects this priority. Many Category IV protected areas will need regular, active interventions to address the requirements of particular species or to maintain habitats, but this is not a requirement of the category.	X alle N2000 gebieden en ook de hieronder genoemde NP Alde Feanen, Meinweg, Maasduinen, de Groote Peel, Sallandse Heuvelrug en de Biesbosch.	X		Natuurkern
V Protected Landscape / Seascape	Category V A protected area where the interaction of people and nature over time has produced an area of distinct character with significant, ecological, biological, cultural and scenic value: and where safeguarding the integrity of this interaction is vital to protecting and sustaining the area and its associated nature conservation and other values.		X	Landschapspark	Landschaps-ontwikkelzone
VI Protected area with sustainable use of natural resources	Category VI protected areas conserve ecosystems and habitats together with associated cultural values and traditional natural resource management systems. They are generally large, with most of the area in a natural condition, where a proportion is under sustainable natural resource management and where low-level non-industrial use of natural resources compatible with nature conservation is seen as one of the main aims of the area.				

